Polsko-Ukraińskie Studia Interdyscyplinarne
2025, nr 2 (15), s. 93–101

https://czasopisma.marszalek.com.pl/en/10–15804/pom
DOI: 10.15804/PPUSI.2025.2.09

Сергій Микитчук
Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України
ORCID: 0009-0006-0860-7845
s.mykytchuk1@gmail.com

УКРАЇНСЬКІ ФОЛЬКЛОРНО-ЕТНОГРАФІЧНІ СТУДІЇ НА СТОРІНКАХ ІМПЕРСТКОГО ЖУРНАЛУ «ЖИВАЯ СТАРИНА»

Анотація: У статті проаналізовано публікації, присвячені питанням української етнографії, які були надруковані на сторінках імперського журналу «Живая старина». Автор проводить поглиблений аналіз різних аспектів наукової етнографії в Україні на сторінках «Живої старовини», що заповнює дослідницьку прогалину в обговорюваній темі.

Ключові слова: етнографія, «Живая старина», дослідження

UKRAIŃSKIE FOLKLORYSTYCZNO-ETNOGRAFICZNE STUDIA NA ŁAMACH IMPERIALNEGO CZASOPISMA „ŻYWA STAROŻYTNOŚĆ”

Streszczenie: W artykule przeanalizowano publikacje poświęcone zagadnieniom etnografii ukraińskiej, które ukazały się na łamach imperialnego czasopisma „Żywa Starożytność”. Autor przeprowadza pogłębioną analizę różnorodnych aspektów nauk etnograficznych w Ukrainie, co stanowi uzupełnienie luki badawczej w omawianej problematyce.

Słowa kluczowe: etnografia, „Żywa Starożytność”, badania

UKRAINIAN FOLKLORE AND ETHNOGRAPHIC STUDIES ON THE PAGES OF THE MAGAZINE “LIVING ANTIQUITY”

Abstract: This paper analyzes the publications devoted to the problems of Ukrainian ethnography, which were printed on the pages of the Russian magazine “Living Antiquity”. The author conducts an in-depth analysis of various aspects of scientific ethnography in Ukraine on the pages of “Living Antiquity”, which fills a research gap in the topic under discussion.

Keywords: ethnography, „”Living Antiquity”, research

Вступ

У кінці XIX ст. проблеми української етнографії висвітлювали не тільки українські наукові часописи, видання наукових товариств, археографічних комісій, університетів, різні журнали, газети, а і наукові видання, які виходили за межами України, зокрема в Москві та Санкт-Петербурзі. У цій статті предметом розгляду буде аналіз українських етнографічних проблем, які висвітлювалися на сторінках імперського етнографічного журналу «Живая старина», що його видавав Етнографічний відділ Імператорського російського географічного товариства в Санкт-Петербурзі.

Наукова новизна запропонованого дослідження полягає у спробі комплексного аналізу найрізноманітніших аспектів етнографічної науки України на сторінках «Живой старины», що до цього часу ніким не робилося.

Аналіз наукової етнографії в Україні на сторінках «Живої старовини»

Журнал «Живая старина» видавався з 1890 по 1917 рік. На його сторінках обговорювали питання з матеріальної та духовної культури народів, що населяли російську імперію. Оскільки український народ зі своєю етнографічною самобутністю був важливою складовою населення імперії, то й проблеми української етнографії посідали чільне місце на сторінках цього видання.

Насамперед слід звернути увагу на дослідження, присвячені висвітленню теоретичних проблем етнографії. У цьому контексті варта уваги публікація М.Могилянського «Предмет и задачи этнографии» (Могилянський, 1916), в якій учений розкрив історіографію вивчення цього питання, висвітливши основні концепції провідних науковців щодо визначення предмета та завдань етнографічної науки, її розмежування з іншими суміжними дисциплінами. Цінними є судження вченого щодо науки «етнографія». Зокрема, він вважає, що поняття «етнографія» і «народознавство» ідентичні. А основна мета цієї науки – вивчення розвитку інтелектуальних та духовних сил людського роду, які під впливом расових особливостей, географічного середовища та історичних умов у групах, що представляли різні народи земної кулі знайшли своє вираження в особливостях матеріального та духовного укладу їх життя (Могилянський, 1916 с.17). Цією статтею М.Молилянський зробив вагомий внесок у розвиток етнографії, оскільки порушені ним теоретичні питання, відповіді на які він спробував дати, належать до засадничих етнографічних проблем.

Варто звернути увагу на критичні публікації на сторінках журналу, в яких було проаналізовано дослідження українських етнографів. Стисло розглянемо найцікавіші, на наш погляд, з них. Так, окремі питання усної народної творчості було розглянуто у критично-бібліографічному повідомленні «Я.П.Новицкий. Малороссийская и Запорожская старина в памятниках устного народного творчества» (Данилов, 1908) дослідника В.Даниліва, який охарактеризував постать Я.Новицького як етнографа, проаналізував його етнографічний доробок, подавши перелік періодичних видань, де він був опублікований. У повідомленні «В.Милорадович. Казки і оповідання, записані в Лубенщині» (Зеленін, 1912) Д.Зеленін ґрунтовно проаналізував цю працю, вказавши на її роль у фольклорно-етнографічному дослідженні зазначеного регіону України. Дослідник А.Л-нко у статті «Новая збирка малорусских прыказок, присливьев, помовок, загадок и замовлянь» (Л-нко, 1891) проаналізував працю М.Комарова, яка, на його думку, є доповненням дослідження Номіса «Українські приказки, прислів'я і таке інше» та ґрунтовних досліджень Чубинського. Учений дослідив структуру збірника М.Комарова, акцентував увагу на етнографічну цінність привітань, побажань, проклять, висвітлених в ньому, оскільки в них відображається дух народної мови. Регіональні етнографічні питання висвітлено у повідомленні В.Шарутіна «В.П.Милорадович. Народные обряды и песни Лубенского уезда, Полтавской губернии, записанные в 1888–1895 г.» (Шарутін, 1898), де розкрито історіографію етнографічного дослідження краю, ґрунтовно проаналізовано текст дослідження В.Милорадовича, акцентовано увагу на його етнографічній цінності. У критичному повідомленні «В.Данилів. До історії української етнографії (Оттиск из «Записок Українського Наукового Товариства в Києві»)» (Данилів, 1909) З.Д. розкрив основний зміст книги, звернув увагу на наукову цінність листів, що стосуються збірника А.Метлинського «Народные южно-русские

песни» (1854), який, на думку П.Куліша, був списаний у М.Максимовича. У листах А.Метлинський виправдовувався, що плагіатом не займався, проте це виправдання П.Куліша не задовольнило, про що останній повідомив М.Максимовича (Данилів, 1900, с.95). Цінність дослідження З.Д. в тому, що він ввів до наукового обігу деякі факти, які раніше не публікувалися, однак містили цікаві відомості про окремих українських етнографів.

На сторінках «Живой старины» багато уваги приділено особливостям проведення та основним проблемам, які розглядалися на XIV археологічному з'їзді в Чернігові, який відбувся у серпні 1909 року. У цьому контексті становить інтерес повідомлення В.Даниліва «Малорусская этнография на XIV археологическом съезде в Чернигове» (Данилів, 1908). Учений констатував наявність ознак певного стагнаційного стану української етнографії, стисло проаналізував реферати з проблем української етнографії, зачитані на з'їзді (А.Міллер «Лотос в украинском орнаменте», с. Шелухін «Украинские причитания над умершими», Х.Ящуржинський «Почитание ключей и колодцев в Малороссии»); висвітлив досягнення етнографічної виставки, влаштованої з'їздом.

Щодо вивчення музейної проблематики, то тут варто звернути увагу на публікацію М.Могилянського «Русские этнографические музеи и собрания. Музей украинских древностей В.В.Тарновского Черниговского Губернского земства» (Могилянський, 1914), у якій подано характеристику експонатів музею, що висвітлюють доісторичну, великокняжу, козацьку історичні епохи.

Серед публікацій, присвячених вивченню тогочасної української мови, на увагу заслуговують праці А.Соболевського та В.Камінського. Імперський лінгвіст та історик А.Соболевський у комплексному дослідженні «Очерк русской диалектологии. Малорусское наречие» (Соболевський, 1892) описав особливості української мови, за якими вона відрізняється від російської та білоруської. Дослідник поділив українську мову на дві групи: північно-малоросійська та південно-малоросійська (українсько-галицька) (Соболевський, 1892, с.11), окресливши території їх поширення, охарактеризувавши риси кожної з них, та висвітливши місцеві говірки. У публікації В.Камінського «Материалы для характеристики малорусских говоров Подольской губернии» (Камінський, 1902) проаналізовано матеріали із с. Деребчин, Ямпільського повіту, Подільської губернії. Як джерело для порівняння місцевих говірок дослідник подав тексти пісень, записаних у кількох селах Ямпільського, Могилівського, Вінницького повітів.

Серед публікацій, присвячених вивченню різних аспектів української етнографії «Живой старины» варто звернути на дослідження І.Абрамова «Черниговские малороссы. Быт и песни населения Глуховского уезда, Черниговской губернии» (Абрамов, 1905) та В.Данілова «Из народной жизни в Малороссии» (Данілов, 1909). У вищезгаданій статті І.Абрамова розкрито особливості географічного розташування місцевості, соціальної стратифікації населення, подано цікаві відомості щодо його традиційного одягу, охарактеризовано місцеву говірку, яка ввібрала багато російських і білоруських слів. Дослідник описав місцеве весілля, хрестини, масляну, обжинки, подав тексти колядок, щедрівок та інших фольклорних творів. Дослідивши численні заборони щодо використання української мови, зокрема Емський указ, та їх вплив на народне життя, І.Абрамов дійшов висновку про незадовільний стан освіченості українського народу, угасання народного духу та творчих сил держави та помітну відсталість місцевого населення (Абрамов, 1905, с.550–551). Етнограф В. Данілов у публікації « Из народной жизни в Малороссии» дослідив с. Андріївка, Ніжинського повіту. Вчений розкрив особливості ігрищ, які влаштовували під час Різдвяних свят, описав нюанси підготовки до них, подав текст пісні, яку співають по їх закінченню. Також він досліджував церковні рушники, зокрема ті, що ними обв'язували хрест під час похорону, який несли перед процесією, а потім їх передавали до церкви. Орнаментація цих рушників несе відбиток їх зв'язку з церковними обрядами. У цій же публікації В.Данилів дослідив таку земельну міру, як упруг, якою послуговувалися в с. Березанка, Ніжинського повіту. Автор статті констатував, що три упруги (ранішній, обідній та вечірній), або один день землі – це така земельна ділянка, яку до заходу сонця можна зорати. Упруг – це ¼ десятини землі, тобто день землі ≈ 1 десятині (Данилів, 1909, с.39).

Дослідженню весільної обрядовості українців присвячені публікації М.Дучинського та Д.Абрамовича. Імперський вчений М.Дучинський у статті

«Свадебные обряды в Ольгопольском уезде Подольской губернии» (Дучинський, 1896) здійснив комплексне дослідження весілля на Поділлі: описав особливості знайомства молодого та молодої, обряд староства, сватання, акцентував увагу на переважно добровільному характері укладання шлюбу, перелічив основні місця дозвілля молоді. Цінним є докладний опис самого весільного дійства, починаючи від заручин та оглядин і закінчуючи весільними веселощами у вівторок, після першої шлюбної ночі, та в середу, яка вважалася, останнім днем весілля. Публікація Д.Абрамовича «Село Кострище, Владимир-Волынского уезда, Волынской губернии» (Абрамов, 1898) цінна не лише для вивчення весільної обрядовості регіону, вона торкається інших етнографічних проблем краю. Зокрема, дослідник охарактеризував місцеву говірку, подав перелік слів іноземного походження, навів приклади прислів'їв та приказок, опублікував тексти пісень, у тому числі весільних. У питанні дослідження весільної обрядовості він подав також докладний опис селянського весілля, зокрема, особливостей вибору нареченої, обряд сватання, розпивання «могоричу» та інших весільних дійств. Повідомлення невідомого автора «Огонь на свадьбе» (Невідомий автор, 1890) розкриває цікавий архаїчний весільний звичай, зафіксований у деяких селах Волинського Полісся. Його суть полягала в тому, що наречена, перед тим, як іти в церкву для вінчання, мала пройти через вогонь. У такий спосіб намагалися дізнатися, чи зберегла вона цноту до одруження.

Цікавою є публікація В.Данілова «Красный траур в Малорусском погребальном обряде» (Данилів, 1909), присвячена вивченню похоронної обрядовості в Україні. Вчений визначив червоний колір, як колір печалі та горя, який в поховальній обрядовості українців, починаючи із козацьких часів, символізував смерть. Наприклад, в Старокостянтинівському повіті Волинської губернії під час виносу небіжчика, ворота перев'язували червоним поясом; в Лебединському повіті Харківської губернії при похованні дівчини її подруги перев'язували руки лише червоними стрічками (Данилів, 1909, с.31). Проте, дослідивши пісні як джерело інформації про використання червоного кольору в поховальній обрядовості, етнограф дійшов висновку, що цей колір не є загальним мотивом у народній поезії, а, отже, зокрема, використання червоного покривала в поховальному обряді не є обов'язковим. Звичай використання червоної накидки походить від козаків, тому вчений його пояснює виключно з погляду зручності, оскільки основним козацьким одягом був жупан переважно з червоною підкладкою, черкеска (також часто червона), а так як іншого покривала не було, то козаків після смерті покривали найчастіше накидкою з козацького жупану здертою – червоного кольору (Данилів, 1909, с.36–37). Дослідник констатував мінімальну присутність червоного кольору у тогочасній поховальній обрядовості українців та відсутність його в одязі, натомість, у поховальній обрядовості найчастіше використовують традиційну накидку з білого кольору.

Проблеми, пов'язані з народною медициною, досліджували, с. Брайловський, В.Боцяновський, В.Деміч, В.Врадій. Так, імперський письменник В.Боцяновський у публікації «Заговоры против болезней, разные поверья и приметы (село Писки, Житомирского уезда)» (Боцяновський, 1895) розкрив особливості трансформації віри в допомогу знахарів у зв'язку із набуттям популярності традиційної медицини. Учений констатував сталість народних уявлень про роль нетрадиційної медичної допомоги, звернув увагу на перевагу замовлянь порівняно з використанням лікарського зілля. Цінними є описи симптомів та методів лікування таких найпоширеніших недуг, як «пристріт», «бешиха» (рожа), «трасця» (лихоманка), «ураз» (грижа), болі в животі, зубні болі, «мезиперсниці» (нариви між пальцями), «сухоти», безсоння, «сліпоти», «ячмінь на оці», «диминиці» (пухлина в паху) та інші. Публікація В.Боцяновського має важливе значення також для дослідження інших аспектів традиційного української народного життя, зокрема, життєвого циклу людини, де розкрито обряди, пов'язані із народженням дитини, кумівством, описано прикмети, що віщують смерть, поховальні обряди. Окрім того, дослідник розкрив багато забобонів і табу, з якими людина стикається в повсякденному житті. Наприклад, на Масляну не можна прясти, бо будуть черви в худоби; не можна сіяти, коли є покійник у селі, бо не зійде; на Різдво не можна лити воду на землю, бо з'являться блохи тощо (Боцяновський, 1895, с.503). Дослідник с. Брайловський у повідомленні «Способ лечения от сглазу» (Брайловський, 1891), передав

зміст одного із способів лікування пристріту, який практикували місцеві бабки-знахарки у м. Ніжин.

Розкрив роль змія в народній медицині, і взагалі, в народному світогляді В.Деміч у комплексному дослідженні «О змее в русской народной медицине» (Деміч, 1912). Учений розкрив історіографію досліджуваного питання, визначив місце змія в народних уявленнях, різноманітні забобони пов'язані з ним та легенди про нього. Наприклад, у болгарських колоніях Херсонської губернії існувало повір'я, що дівчата часто закохуються у зміїв, розмовляють з ними та пригощають їх; у Чернігівській губернії побутувало уявлення, що метеори – не що інше як вогняні змії, нечисті духи, які літають до жінок (Деміч, 1912, с.43). У роботі також подано перелік народних засобів, що їх використовували з лікувальною метою при укусах змії, розкрито народні уявлення про природу та дію зміїної отрути, зв'язок змії та походження хвороб, використання змії та її частин при лікуванні. У повідомленні В.Врадія «О трех заговорах и о народном воззрении на змея в Могилевской и Херсонской губерниях» (Врадій, 1898) розкрито народні уявлення про плазунів та ступінь їх отруйності, а також подано кілька замовлянь від укусів гадюк, два з яких записано в Могилевській губернії – «від гада людині» та «від гада скотині», а одне в Херсонській – «замовляння від змії (людині чи тварині)». Також дослідник розкрив лікувальні властивості деяких місцевих рослин, що їх за народними уявленнями жителів Херсонської губернії можна використовувати від зміїного укусу.

Розкрито цікаві питання, пов'язані із вивченням такої етнографічної групи, як литвини у ґрунтовному дослідженні, М.Косича «Литвины-белорусы Черниговской губернии, их быт и песни» (Косич, 1901) присвяченому населенню, яке населяло Чернігівську губернію. У публікації описано особливості географічного розташування місцевості. Дослідник зазначив, що всі північні повіти тогочасної Чернігівської губернії – Суразький, Мглинський, Стародубський, Новозибківський та частково Городнянський – за типом населення складають перехід від Малоросії до Росії і що тамтешній люд за характером, зовнішністю та одягом відрізняється як від українців так і від росіян (Косич, 1901, с.226). Цікавою є інформація щодо розкриття етнічних ознак литвинів, серед яких акцентується особлива увага на їх неповороткості, та деяких інших негативних рисах (Косич, 1901, с.226). У дослідженні також подано цінну інформацію щодо традиційного одягу литвинів, їх мови, календарної обрядовості, описано весілля, хрестини, особливості святкування проводів в армію, передано тексти пісень, які співають хлопці, які співаються хором, тюремних пісень, щедрівок, рекрутських пісень, описано звукові особливості білоруської мови в Чернігівській губернії.

Серед досліджень, присвячених вивченню етнографічних особливостей інших національностей України, що були опубліковані на сторінках «Живой старины» слід згадати статтю Ф.Брауна «Мариупольские греки» (Браун, 1890). У зазначеній розвідці російський філолог Ф.Брауна висунув версію, що греки, які проживають у Маріуполі є нащадками готів, котрі в давнину жили в Таврії. Дослідник визначив етнічну складову переселенців: частина з них має назву «тать» і розмовляє грецькою мовою (вийшла із генуезьких володінь південного берега Криму), інша частина розмовляє татарською – переселенці з гірської частини Криму (Браун, 1890, с.78). Учений дослідив місто Маріуполь а також десять татарських сіл. Йому вдалося визначити, що в місто Маріуполь переселились вихідці із Кафи (Феодосії) та Бахчисарая. Цікаві дані дослідник подав щодо релігійної приналежності переселенців. Зокрема, йому вдалося з'ясувати, що були поодинокі випадки виселення мусульманських сімей із Криму, які згодом охрестилися, (у простонароді їх називали «турками») (Браун, 1890, с.84). Також учений вивчив антропологічні риси переселенців, особливості їх мови, побуту, звичаїв, народних ігор, уявлень, релігійних вірувань.

Різні аспекти календарної обрядовості українців вивчали В.Боцяновського «Веснянки, Петривки и Купальныя песни» (Боцяновський, 1894), Н.Коробка «Колядки и щедривки, записанные в Волынском Полесьи» (Коробка, 1901) та М.Макаренко ««Пречиста» в Москалівці» (Макаренко, 1907). У публікації В.Боцяновського подано матеріали, зібрані у с. Піски, Житомирського повіту, Волинської губернії. Учений класифікував усі зібрані пісні за трьома групами (веснянки, петрівки та купальні пісні), стисло охарактеризувавши кожну з них, а також визначив хронологічні межі часу їх виконання. Також дослідник подав самі тексти

пісень. Дослідження Н.Коробки містить тексти колядок та щедрівок, записаних в Житомирському, Овруцькому, Новоград-Волинському, Луцькому та Рівненському повітах Волинської губернії. Цікавий обряд зафіксував М.Макаренко у с. Москалівка Роменського повіту Полтавської губернії, та висвітлив його в публікації ««Пречиста» в Москалівці». Дослідник описав особливості приготування до святкування у селі Першої Пречистої Успіння Божої Матері. Зокрема, він зафіксував обряд, якого немає в описах жодного з етнографів. Суть обряду полягала в тому, що до цього свята у селі встановлюють жердину (10–12 м. заввишки), яку прикрашають різними квітами – це і є «Пречиста». Ввечері, після закінчення святкувань, жердину звалюють а квіти розривають (Макаренко, 1907, с.25).

Привертає увагу публікація української дослідниці старообрядництва та сектантства В.Ясенович-Бородавської «Сектантство в Киевской губернии» (Ясенович-Бородавська, 1902), у якій розкрито особливості баптистського релігійного об'єднання, та сектантської течії, яку заснував на Київщині Кіндратій Мальований. Дослідниця визначила, що баптизм вперше з'явився на українських землях у Херсонській губернії, де знаходились німецькі колонії з лютеранами, баптистами та меннонітами (Ясенович-Бородавська, 1902, с.34). У публікації висвітлено історіографію досліджуваного питання, описано особливості баптистського вчення, їх духовну ієрархію, відносини в середині баптистської общини. Особлива увага була приділена дослідженню вчення Кіндратія Мальованого, особливостям функціонування його секти у м. Тараща. Подано також тексти псалмів з музикою до них.

Були опубліковані на сторінках журналу також роботи, присвячені дослідженню окремим аспектів української демонології. Зокрема, варто звернути увагу на повідомлення українського етнографа І.Манжури «Малорусские рассказы и поверья (Екатеринославская губерния)» (Манжура, 1892). Етнограф подав кілька розповідей про мерців, які встають з гробу і мають сатанинський вигляд, а також тексти повір'їв, що стосуються богатирів.

Важливі і публікації, присвячені пам'яті видатного українського мовознавця, літературознавця, філософа та етнографа О.Потебні, надруковані на сторінках «Живой старины» – «Некролог А.А.Потебни» (Ламанський, 1892) В.Ламанського, «Памяти А.А.Потебни» (Ляпунов, 1892) Б.Ляпунова, «Памяти А.А.Потебни» (Халанський, 1892) М.Халанського. У публікаціях йдеться як про внесок ученого в українську науку взагалі, так і про його етнографічний спадок.

Серед інших досліджень, переважно фольклорно-етнографічного характеру, привертають увагу дослідження П.Мезерницького «Народный театр и песни в г. Стародуб, Черниговской губернии» (Мезерницький, 1908), публікації В.Данилова «Среди нищей братьи» (Данилов, 1907) та О.Грушевського «Из цикла украинских народных песен о панщине» (Грушевський, 1916), повідомлення І.Абрамова «Исторические песни, наиболее распространенные на Волыни» (Абрамов, 1908), «Как перестали убивать стариков в Малороссии» (Абрамов, 1907). Учений П.Мезерницький у згаданому дослідженні подав історичну довідку про місто, опублікував тексти народних пісень, які розділив на: різдвяні; пісні до масляної; хорові; пісні до Івана Купала; гряні (перед жнивами); пісні, які співають під час жнив; які співають перед роботою та після роботи; осінні; весільні; пісні, які співають на хрестини. Окрім того, етнограф помістив у своєму дослідженні текст п'єси «Цар Максиміліан», яку виконували на Різдво. Публікація «Среди нищей братьи» В.Данилова розкрила деякі аспекти діяльності жебраків, які просили милостиню на території Києво-Печерської лаври. Цінними є тексти двох жебрацьких голосінь, одне з яких записане в Катеринославській губернії, інше – в Києві. Дослідник І.Абрамов у повідомленні «Как перестали убивать стариков в Малороссии» передав текст однієї із версій загальновідомої легенди, записаної в м. Воронеж, Чернігівської губернії. У іншому повідомленні «Исторические песни, наиболее распространенные на Волыни» етнограф констатував поступове витіснення з народної пам'яті дум і заміну їхньої ніші «піснями божественними». З метою уповільнення їх зникнення та певної популяризації вчений подав тексти декількох з дум: «Дума про Бондарівну», «Дума про Коваленка», «Дума про Немирівночку» та «Дума про Почаєвську гору». Український історик та етнограф О.Грушевський у публікації «Из цикла украинских народных песен о панщине» проаналізував українські думи та пісні, присвячені цій проблемі і звернув особливу увагу на думу про знищення панщини та зміни в народному побуті, які відбулися після

цього (дума записана М.Бєлінським і була видана в Записках південно-західного відділу імператорського російського географічного товариства в 1874 році). Дослідник детально проаналізував думу, описав весь тягар панщини, який лягав на плечі українському народові.

Висновки

Таким чином, журнал «Живая старина» мав важливе значення для розвитку української етнографічної науки та поширення етнографічних знань. На його сторінках публікувалися матеріали, присвячені різним аспектам традиційної народної культури українців, які значно збагатили українську етнографію, а той факт, що журнал видавався в Санкт-Петербурзі, сприяв поширенню етнографічних знань про Україну, її народ, його особливості територією всієї Російської імперії.

Бібліографія

1. Дучинский Н. (1896), Свадебные обряды в Ольгопольском уезде Подольской губернии, «Живая старина», Вып. III–IV, Отд. II, с. 501–522.
2. Абрамович Д. (1898), Село Кострище, Владимир-Волынскаго уезда, Волынской губернии, «Живая старина», Вып. II, Отд. II, с. 184–202.
3. Огонь на свадьбе (1890), «Живая старина», Вып. II, Отд. I, с. 138.
4. Данилов В. (1909), Красный траур в малорусском погребальном обряде, «Живая старина», Вып. IV, Отд. I, с. 31–37.
5. Брайловский С. (1891), Способ лечения от сглазу, «Живая старина» Вып. III, Отд. V, с. 224.
6. Боцяновский В. (1895), Заговоры против болезней, разные поверья и приметы (село Писки, Житомирского уезда), «Живая старина», Вып. III–IV, Отд. V, с. 499–504.
7. Демич В. (1912), О змее в русской народной медицине, «Живая старина», Вып. II, Отд. I, с. 39–60.
8. Браун Ф. (1890), Мариупольские греки/Ф. Браун, «Живая старина», Вып. II, Отд. I, с. 78–93.
9. Косич М. (1901), Литвины-белорусы Черниговской губернии, их быт и песни, «Живая старина», Вып. II, Отд. II, с. 221–260.
10. Косич М. (1901), Литвины-белорусы Черниговской губернии, их быт и песни, «Живая старина», Вып. III–IV, Отд. II, с. 1–88.
11. Могилянский Н. (1916), Предмет и задачи этнографии, «Живая старина», Вып. I, с. 1–22.
12. Боцяновский В. (1894), Веснянки, Петривки и Купальные песни, «Живая старина», Вып. I, Отд. II, с. 83–89.
13. Коробка Н. (1901), Колядки и щедровки, записанные в Волынском Полесьи, «Живая старина», Вып. II, Отд. II, с. 261–296.
14. Макаренко Н. (1907), «Пречиста» в Москалівці, «Живая старина», Вып. I, Отд. I, с. 21–26.
15. Ясенович-Бородаевская В. (1902), Сектантство в Киевской губернии, «Живая старина», Вып. I, Отд. I, с. 33–74.
16. Шарутин В. (1898), Милорадович В.П. Народные обряды и песни Лубенского уезда, Полтавской губернии, записанные в 1888–1895 г. Харьков. 1897 г. «Живая старина», Вып. III–IV, Отд. III, с. 464–467.
17. Данилов В. (1908), Я.П. Новицкий. Малороссийская и Запорожская старина в памятниках устного народного творчества. Александровск. 1907 г. «Живая старина», Вып. II, Отд. III, с. 250–251.
18. Данилів З.Д.В. (1909), До історії української етнографії (Оттиск из «Записок Українського Наукового Товариства в Києві»), 1908 г. к. VI, Д. 3, «Живая старина», Вып. IV, Отд. III, с. 95.
19. Зеленин Д. (1912), В.П.Милорадович. Казки і оповідання, записані в Лубенщині (ТЛУАК, Вып. VIII, Полтава. 1912), «Живая старина», Вып. II–IV, Отд. I, с. 504–505.
20. Ламанский В. (1892), Некролог А.А. Потебни/В. Ламанский, «Живая старина», Вып. I, Отд. V, с. 126–136.
21. Ляпунов Б. (1892), Памяти А.А. Потебни, «Живая старина», Вып. I, Отд. V, с. 136–149.
22. Халанский М. (1892), Памяти А.А. Потебни, «Живая старина», Вып. I, Отд. V, с. 150.
23. Соболевский А. (1892), Очерк русской диалектологии. Малорусское наречие, «Живая старина», Вып. IV, Отд. I., с. 3–61.
24. Каминский В. (1902), Материалы для характеристики малорусских говоров Подольской губернии, «Живая старина», Вып. I, Отд. II, с. 75–96.
25. Абрамов И. (1905), Черниговские Малороссы. Быт и песни населения Глуховского уезда, Черниговской губернии, «Живая старина», Вып. III–IV, Отд. I, с. 513–551.
26. Данилов В. (1909), Из народной жизни в Малороссии, «Живая старина», Вып. I. – Отд. I. – с. 34–40.

27. Данилов В. (1908), Малорусская этнография на XIV археологическом съезде в Чернигове, «Живая старина», Вып. III, Отд. I, с. 277–279.
28. Могилянский Н. (1914), Русские этнографические музеи и собрания. Музей украинских древностей В.В. Тарновского, Черниговского Губернского земства, «Живая старина», Вып. III–IV, с. 395–408.
29. Врадий В. (1898), О трех заговорах и о народном воззрении на змеи в Могилевской и Херсонской губерниях, «Живая старина», Вып. II, Отд. II, с. 245–246.
30. Л-нко А. (1891), Новая збирка малорусских приказок, прысливьев, помовок, загадок и замовлянь. Впорядкував М.Комаров. Одесса 1890, «Живая старина», Вып. IV, Отд. III, с. 195–196.
31. Манжура И. (1892), Малорусские рассказы и поверья (Екатеринославская губерния*),* «Живая старина», Вып. I, Отд. II, с. 78–80.
32. Мезерницкий П. (1908), Народный театр и песни в г. Стародуб, Черниговской губернии, «Живая старина», Вып. III, Отд. II, с. 353–361.
33. Мезерницкий П. (1908), Народный театр и песни в г. Стародуб, Черниговской губернии, «Живая старина», Вып. IV, Отд. II, с. 479–486.
34. Мезерницкий П. (1909), Народный театр и песни в г. Стародуб, Черниговской губернии, «Живая старина», Вып. I, Отд. II, с. 80–90.
35. Мезерницкий П. (1909), Народный театр и песни в г. Стародуб, Черниговской губернии, «Живая старина», Вып. IV, Отд. II, с. 66–77.
36. Данилов В. (1907), Среди нищей братьи, «Живая старина», Вып. IV, Отд. II, с. 200–206.
37. Абрамов И. (1907), Как перестали убивать стариков в Малороссии, «Живая старина», Вып. IV, Отд. V, с. 41–42.
38. Абрамов И. (1908), Исторические песни, наиболее распространенные на Волыни, «Живая старина», Вып. III, Отд. II, с. 347–350.
39. Грушевский А. (1916), Из цикла украинских народных песен о панщине, «Живая старина», Вып. IV, с. 263–272.